

Магістерська робота

Психологічні особливості прояву страхів в підлітковому віці та їх корекція

Гордзієвський Ярослав Вікторович

Науковий керівник: *Найчук Вікторія Віталіївна*

к.психол. н., доцент

Об'єкт і предмет дослідження

□ Об'єкт дослідження – страхи у дітей підліткового віку.

□ Предмет дослідження – психологічні особливості виникнення страхів у підлітків та їх психокорекційна

Мета:

з'ясувати психологічні особливості, чинники виникнення та перебігу страхів в підлітковому віці, а також розробити та апробувати програму психокорекційної роботи, спрямованої на корекцію страхів у дітей підліткового віку.

Гіпотеза:

- генеза страхів у підлітків зумовлюється індивідуально-психологічними особливостями та специфікою загальної психосоціальної ситуації розвитку особистості в сім'ї та школі;
- позитивні зміни в емоційних станах підлітка, який має шкільні страхи, можуть бути досягнуті за умов забезпечення ряду психолого-педагогічних, психопрофілактичних і психокорекційних впливів з урахуванням виду страхів та їх змістовного походження; внутрішніх та зовнішніх детермінант виникнення страхів.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз існуючих досліджень з проблеми страхів у підлітків;
2. Підібрати відповідні меті та завданням методи вивчення страхів у підлітків;
3. Експериментально дослідити основні психологічні детермінанти виникнення, особливості та закономірності проявів страхів у підлітків;
4. Розробити та апробувати програму психокорекції страхів у дітей підліткового віку.

Методи та методики дослідження:

Теоретичні :

- аналіз, синтез, узагальнення, створення моделі з метою визначення концептуальних аспектів дослідження;

Емпіричні:

- аналіз страхів за проективною методикою «Страхи в будиночках»,
- вивчення шкільних страхів за методикою «Список страхів» М. Кузнєцова та І. Бабарікіної,
- дослідження страхів за методикою В. Панка та Л. Батищевої,
- дослідження шкільної тривожності у підлітків за методикою Б. Філіппса,
- вивчення рівня явної тривожності у підлітків за методикою СМАС;

Математико-статистичні методи обробки емпіричних даних:

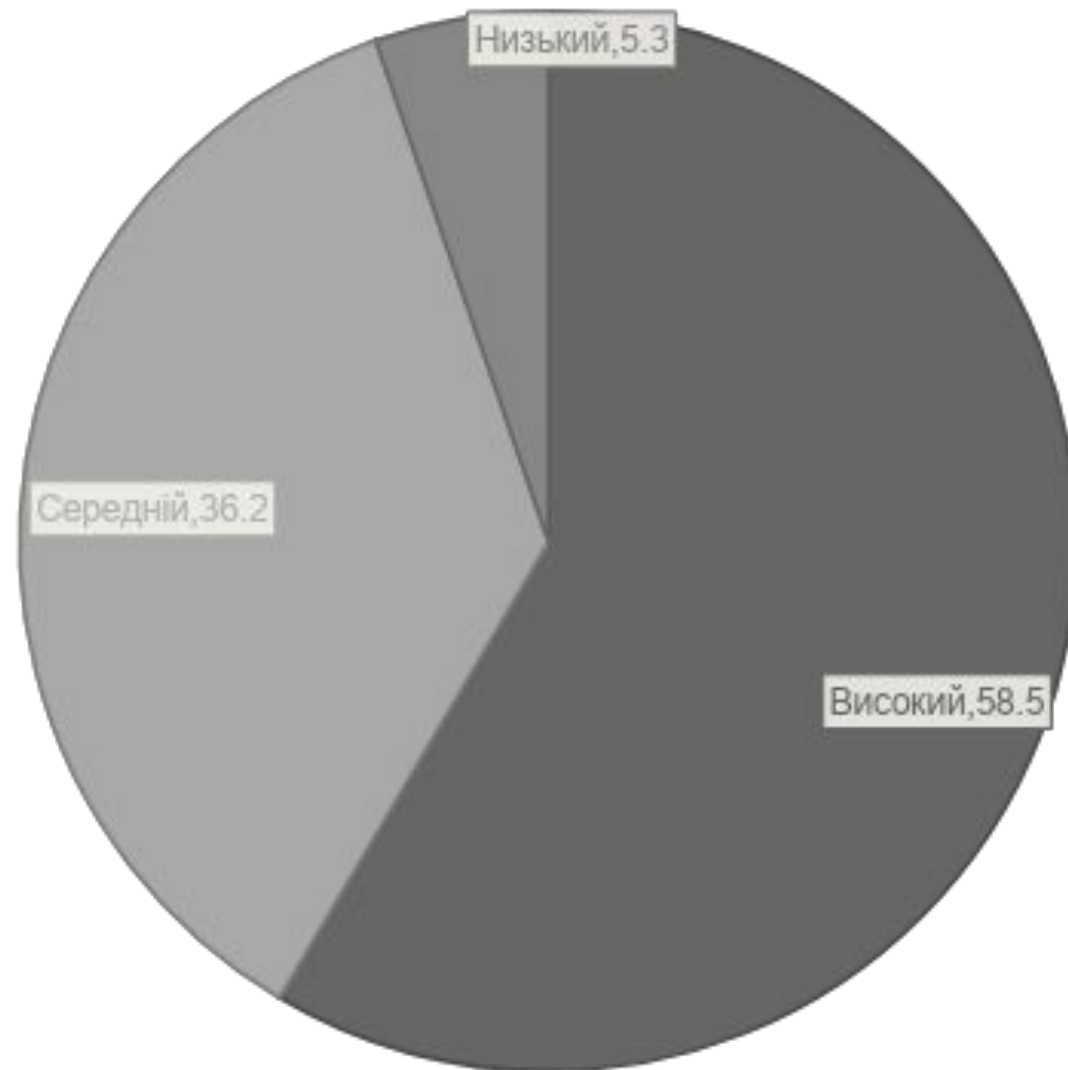
- для відокремлення значущості відмінностей в досліджуваних групах t-критерій Ст'юдента,
- ф –критерій Фішера,
- кореляційний аналіз за критерієм Спірмена
- метод Z – порівняння.

Страхи поділяються:

- за характером – природні, соціальні, ситуаційні, особові;**
- за ступенем реальності – реальні та вигадані;**
- за ступенем інтенсивності – гострі, хронічні, внутршні.**

За фабулою страху дослідники виділяють 8 основних фабул страху:

- 1. просторові страхи;**
- 2. соціофобії, пов'язані з громадським життям;**
- 3. нозофобії - страхи захворіти на якесь захворювання;**
- 4. танатофобія - страх смерті;**
- 5 різні сексуальні страхи;**
- 6. страхи завдати шкоди собі або близьким;**
- 7. входять «контрастні» страхи (голосно вимовити слово, зробити щось непристойне).**
- 8. фобофобія, страх боятися чогось.**

Показники рівня шкільних страхів у підлітків

Рівень страхів підлітків за проективною методикою «Страхи в будиночках»

Групи страхів	N	%
Медичні страхи	13	13,8
Страхи, пов'язані з фізичним ушкодженням	41	43,6
Страхи тварин	12	12,8
Страхи шкільні	69	73,4
Страх темряви та нічних кошмарів	21	22,3
Соціально-опосередковані страхи	74	78,7
Просторові страхи	18	19,1
Страх смерті	34	36,2

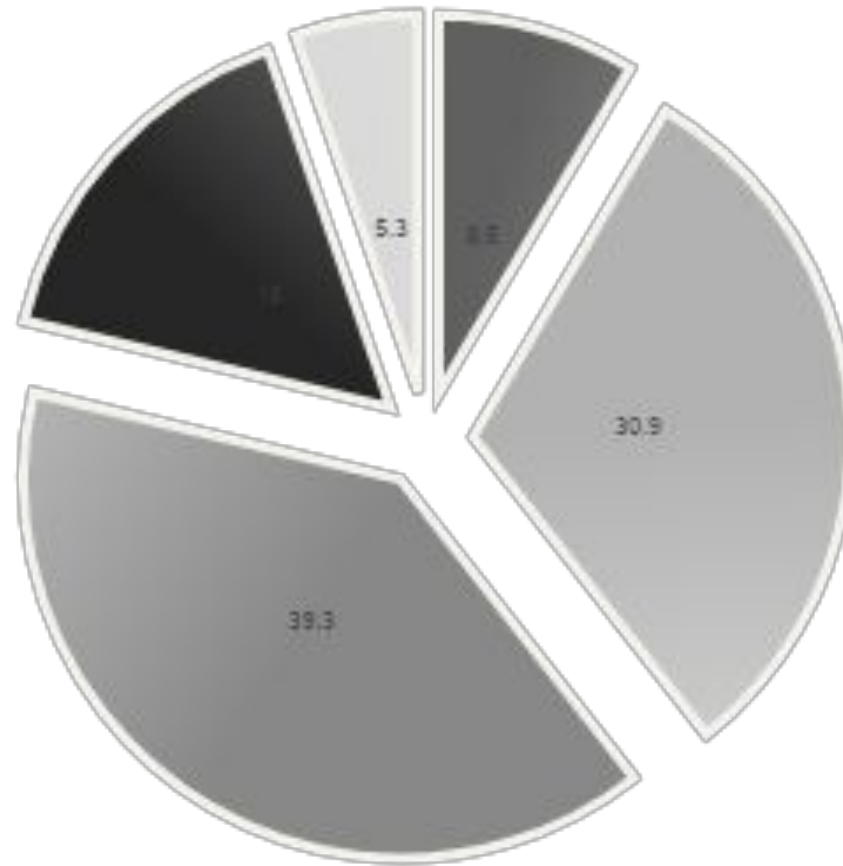
Страхи	N	%
1. Страхи, пов'язані із загрозою для життя та здоров'я		
А) страх смерті	58	61,7
Б) страх за здоров'я	7	7,4
В) страх наслідків аварії чи катастрофи	2	2,1
2. Соціальні страхи		
А) страх самотності	33	35,1
Б) хвилювання за майбутнє	79	84,0
В) страх війни	53	56,4
3. Економічні страхи		
А) страх голоду	2	2,1
Б) інші економічні страхи (дефіцит чогось, нестача грошей, підвищення цін)	37	39,4
4. Страхи приниження		
А) моральне приниження	21	22,3
Б) страхи, пов'язані з навчанням	77	81,9
В) інші страхи приниження	12	12,8
5. Страх перед тваринами	2	2,1
6. Тривоги : А) страх темряви	18	19,1
Б) страх залишитися у замкненому просторі	16	17,0
7. Містичні (релігійні, фантастичні) страхи	1	1,1
8. Страх перед явищами природи		
А) страх перед стихійними лихами	5	5,3
Б) страх перед громом, блискавкою, градом тощо	8	8,5
Нічого не бояться	1	1,1

Результати дослідження страхів за методикою В. Панка та Л. Батищевої

Фактори	M	m
Фактор 1 (загальна тривожність в школі)	19,4	3,03
Фактор 2 (переживання соціального стресу)	7,9	1,03
Фактор 3 (фрустрація потреби в досягненні успіху)	8,6	1,12
Фактор 4 (страх невідповідності очікуванням оточення)	5,9	0,66
Фактор 5 (страх ситуації перевірки знань)	3,1	0,54
Фактор 6 (страх самовираження)	2,44	0,33
Фактор 7 (низька фізіологічна опірність стресові)	2,11	0,31
Фактор 8 (проблеми і страхи в стосунках з учителями)	4,16	0,51

Рівні шкільної тривожності підлітків за методикою Б. Філліпса

Стени (%)

Показники рівня явної тривожності у підлітків за методикою СМАС (%).

Висновок:

При кореляційному аналізі ми зробили висновок про тісний зв'язок у підлітків між шкільними страхами та шкільною тривожністю, переживанням соціального стресу, фрустраціями потреби в досягненні успіху, проблемах та страхах у відношеннях з вчителями та явною тривожністю.

Мета програми: надати психолого-педагогічну допомогу молодшим підліткам з великою кількістю страхів, зменшити рівень тривоги та повернути почуття впевненості в собі.

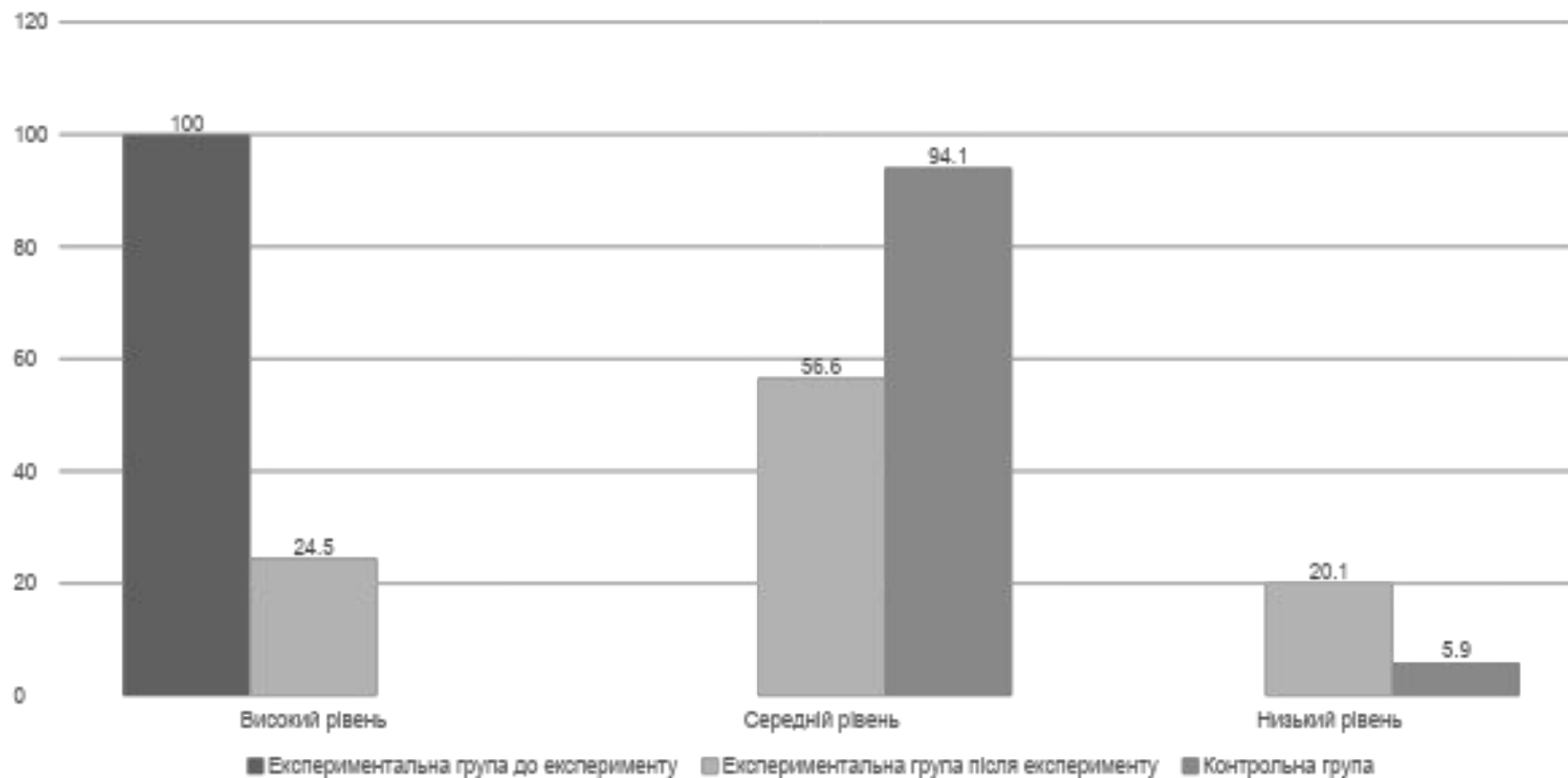
Етапи проведення занять:

I етап – «Знайомство».

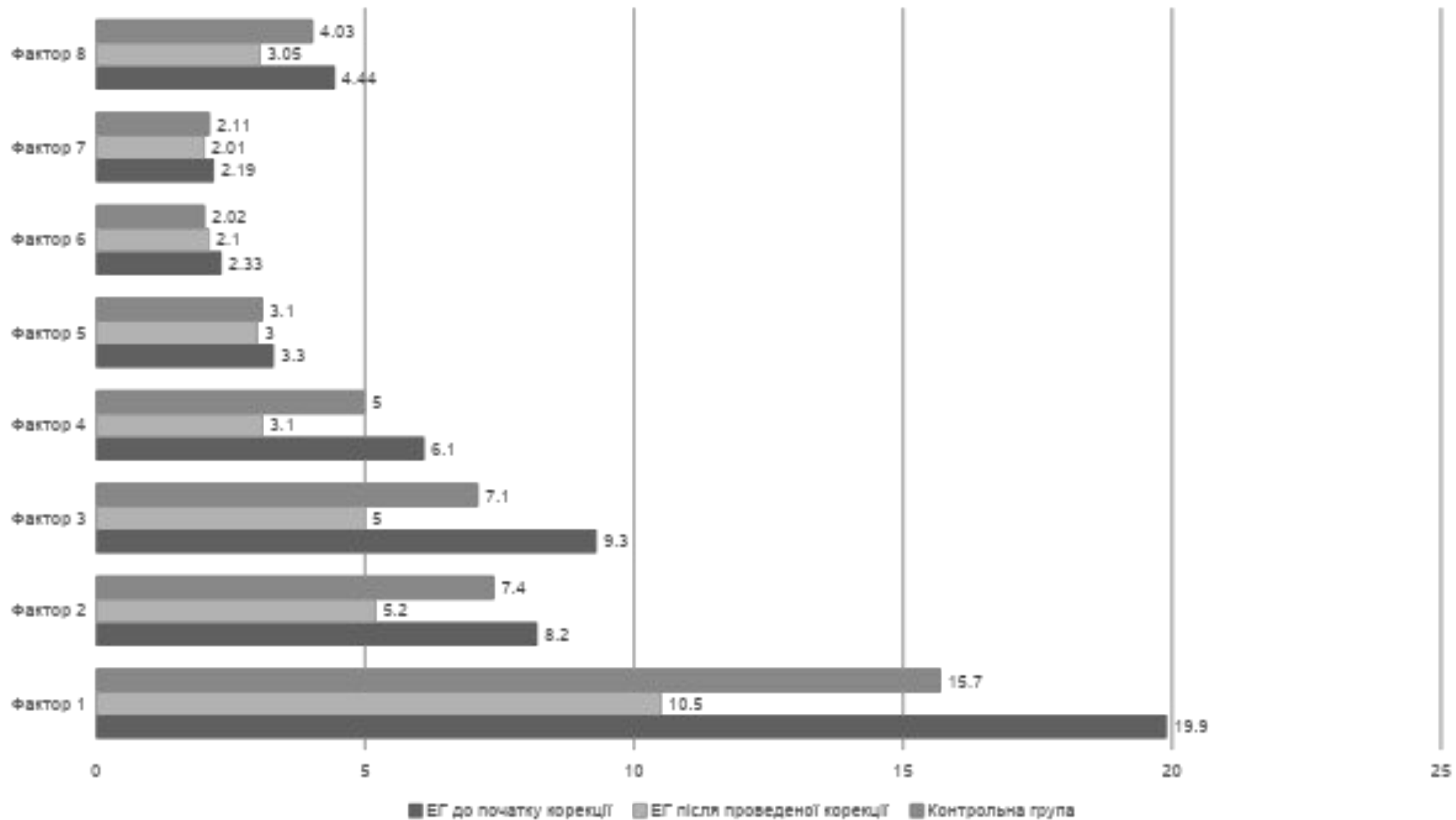
II етап – «Діагностичний».

III етап – «Корекційний».

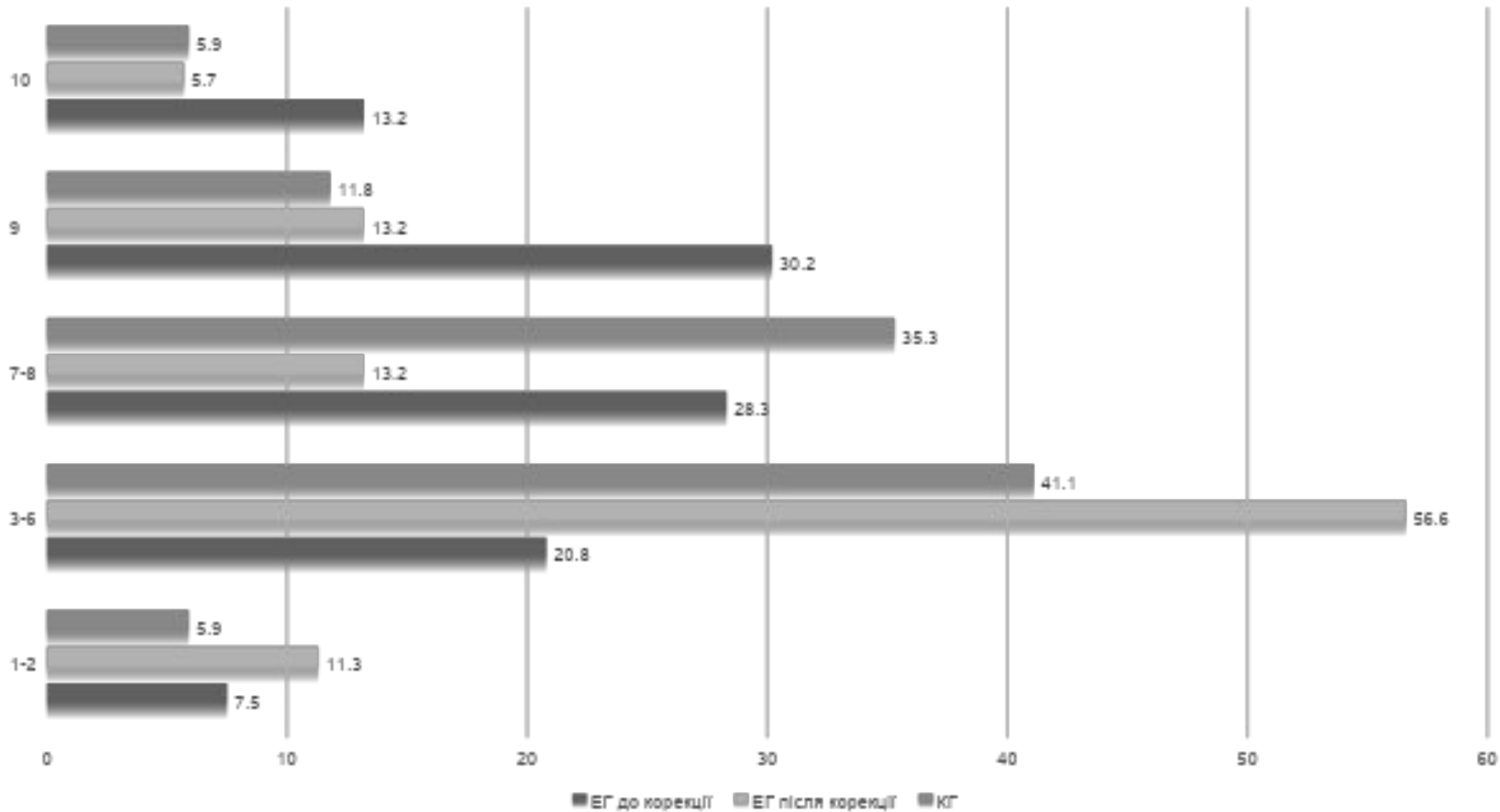
IV етап – «Контрольний».

Результат корекційної роботи з подолання страхів у підлітків за методикою «Список страхів» М. Кузнєцова та І. Бабарікіної.

Рівні тривожності підлітків в експериментальній групі до та після проведеної психологічної корекції за методикою Б. Філліпса

Показники рівня явної тривожності у підлітків за методикою CMAS (стен %).

Практична значущість роботи полягає у тому, що в ній дібрано та адаптовано методики діагностики страхів, а також розроблено систему профілактичних і корекційних заходів, які можуть бути застосовані з метою діагностики та корекції страхів у підлітків.